

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ

**ОСОБЛИВОСТІ ДОГЛЯДУ  
ЗА ХВОРИМИ  
ХІРУРГІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

*Навчально-методичний посібник  
для студентів медичних факультетів закладів вищої освіти*

**Київ**  
**ДЕЛЬТА, ФОП Терещенко Є.Д.**  
**2023**

УДК 617-083(075)

О-75

Рекомендовано до друку Вченою Радою  
Національного медичного університету імені О.О. Богомольця,  
(протокол № 2 від 27 вересня 2023 року)

**Авторський колектив:**

професор Іоффе О.Ю., професор Діброва Ю.А., доцент Анто-  
нів В.Р., доцент Цюра Ю.П., доцент Стеценко О.П., доцент Та-  
расюк Т.В., доцент Галига Т.М., доцент Перепадя В.М., доцент  
Супрун Ю.О., доцент Васильєв А.В., асистент Шуляренко О.В.,  
асистент Кіндзер С.Л., асистент Кривопустов М.С., асистент  
Омельченко А.В.

**Рецензенти:**

*Сусак Я.М.*, завідувач кафедри хірургії з курсом невідкладної  
та судинної хірургії Національного медичного університету  
імені О.О. Богомольця, заслужений лікар України, доктор ме-  
дичних наук, професор.

*Фелештинський Я.П.*, завідувач кафедри хірургії та проктології  
Національного університету охорони здоров'я імені П.Л. Шупи-  
ка, заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор.

**Особливості догляду за хворими хірургічного про-  
філю: Навчально-методичний посібник** За ред.  
О.Ю. Іоффе. — К.: ДЕЛЬТА, ФОП Терещенко Є.Д.,  
2023. — 268 с.

ISBN 978-617-95294-2-9

У навчально-методичному посібнику, підготовленому авто-  
рським колективом кафедри загальної хірургії № 2 Національного  
медичного університету імені О.О. Богомольця, висвітлені методич-  
ні засади викладання навчальної дисципліни «Догляд за хворими  
хірургічного профілю (практика)» за модулями «Виробнича прак-  
тика з догляду за хворими хірургічного профілю». Посібник підго-  
товлено відповідно до робочого навчального плану і програми з до-  
гляду за хворими хірургічного профілю для студентів другого  
(магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 «Медици-  
на» галузі знань 22 «Охорона здоров'я». На сучасному рівні описано  
методологію викладання курсу практичних занять за вищевказани-  
ми розділами. Зроблено акцент на опануванні студентами знаннями  
та вміннями по догляду за хворими хірургічного профілю. Містить  
матеріал для самостійної роботи. Для кожного практичного заняття  
наданий перелік тестових питань і клінічних задач.

Для студентів медичних факультетів закладів вищої освіти.

УДК 617-083(075)

ISBN 978-617-95294-2-9

© Колектив авторів, 2023

© ДЕЛЬТА, ФОП Терещенко Є.Д., 2023

## ЗМІСТ

ВСТУП .....	4
Розділ 1. Введення в хірургію. Організація та гігієна роботи у хірургічному стаціонарі .....	6
Розділ 2. Організація роботи в чистій перев'язочній. Десмургія, перев'язочний матеріал. Типові бинтові пов'язки. Догляд за хворими, оперованими на органах черевної порожнини, промежини кінцівках. Пов'язки на живіт, промежину, кінцівки .....	64
Розділ 3. Асептика та антисептика. Догляд за хворими з гнійною патологією .....	134
Розділ 4. Стерилізація перев'язочного матеріалу і операційної білизни. Організація роботи в операційній. Хірургічна обробка рук хірурга та операційного поля ...	207
Розділ 5. Хірургічна операція, підготовка хворих до операцій. Догляд за хворими у післяопераційному періоді .....	242
Література .....	263

## ЛІТЕРАТУРА

1. Хірургія: підручник / О.Ю. Усенко, Г.В. Білоус, Г.Й. Путінцева. — 5-е видання (стереотипне) — Київ: ВСВ «Медицина», 2021, 416 с.
2. Загальна хірургія: підручник / С. Д. Хіміч, М. Д. Желіба, І. Д. Герич та ін.; за ред. С. Д. Хіміча, М. Д. Желіби. — 3-є вид., перероб. і доп. — Київ: ВСВ «Медицина», 2018. — 608 с.
3. Загальна хірургія: підручник для студ. вищих навч. закладів / за ред. Я. С. Березницького, М. П. Захараша, В. Г. Мішалова, В. О. Шідловського. — Вінниця: Нова Книга, 2018. — 344 с.
4. Організація роботи операційної медсестри: навчальний посібник / Р. О. Сабадишин, О. В. Маркович, Б. З. Чижишин та ін. — Вінниця: Нова Книга, 2020. — 248 с.
5. Теоретичні і практичні основи процесу сестринського догляду за пацієнтами: навчальний посібник / [Р. О. Сабадишин, О. В. Маркович, Б. З. Чижишин та ін.]. — Вінниця : Нова Книга, 2020. — 240 с.
6. Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: навчальний посібник / Л.С. Савка, Л.І. Разінкова, О.І. Коцар, Л.М. Ковальчук, О.В. Кононов. — 4-е видання (стереотипне). — Київ: ВСВ «Медицина», 2018. — 600 с.
7. Хірургія (Підручник з загальної хірургії) / за ред. проф. Я.С.Березницького. — Дніпропетровськ, РВА «Дніпро VAL», Т.1. — 2018. — 443 с.
8. Амбулаторні хірургічні маніпуляції / за ред. Проф. Польового В.П., Шкваровського І. В., Желіби М.Д. — Чернівці: Медуніверситет, 2018. — 252 с.
9. Шаповал С.Д. Гнійно-септична хірургія./Навчальний посібник. — Київ ВСВ «Медицина» — 2019 — 192 с.
10. Загальна хірургія: підручник/ П.О. Герасимчук, С.Й. Запорожан, І.М. Дейкало та ін.: за ред. проф. П.О. Герасимчука. — Тернопіль: ТНМУ «Укрмедкнига», 2020. — 696 с.
11. Хірургія : підручник у двох томах / Р. О. Сабадишин [та ін.]. — Вінниця: Нова книга, 2018 — Т.1: Загальна хірургія з основними видами хірургічної патології. Лікування хворого в хірургічному стаціонарі. — 2018. — 782 с.

12. Хірургія : підручник у двох томах / Р. О. Сабадишин [та ін.]. — Вінниця: Нова книга, 2018 — Т.2: Спеціальна хірургія / Р. О. Сабадишин, В. О. Рижковський, О. В. Маркович, Б. З. Чижишин. — 2018. — 592 с.

13. Хірургія: підручник: у 2 т. / за ред.: П. Г. Кондратенка, В. І. Русина. — Вінниця: Нова Кн., 2019. — Т. 1. — 704 с.

14. Хірургія: підручник: у 2 т. / за ред.: П. Г. Кондратенка, В. І. Русина. — Вінниця: Нова Кн., 2019. — Т. 2. — 702 с.

15. Хірургія: підручник / [Я. С. Березицький О. В. Білов, Л. С. Білянський Х50 та ін.]; за ред. Я. С. Березницького. — Вінниця: Нова Книга, 2020. — 528 с.

16. Медсестринство в хірургії. Навчальний посібник для медичних сестер-бакалаврів та медичних сестер-магістрів / І. А. Криворучко, В. В. Чугай, Н. М. Гончарова, Харків ХНМУ 2017. — 56 с.

17. Загальний догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: підручник (ВНЗ I–III р. а.) / Н.М. Касевич; за ред. В.І. Литвиненка. — 7-е вид., випр. — Київ: ВСВ «Медицина», 2017. — 254 с.

18. Загальні питання хірургічної інфекції: класифікація, збудники, транслокація. Патогенез розвитку місцевої і загальної реакції організму. Принципи діагностики і лікування. Абсцес, флегмона: метод. вказ. до практ. занять та самост. роботи студентів 3-го курсу II та IV мед. фак-тів з дисципліни «Загальна хірургія» / упоряд. В. О. Сипливий, В. В. Доценко, В. І. Робак та ін. — Харків : ХНМУ, 2020. — 16 с.

19. Хірургічна операція, підготовка хворих до операцій. Догляд за хворими в післяопераційному періоді: метод. вказ. до практ. занять та самост. роботи студентів 3-го курсу II та IV мед. фак-тів з дисципліни «Догляд за хворими» / упоряд. В. О. Сипливий, В. І. Робак, В. В. Доценко та ін. — Харків: ХНМУ, 2020. — 32 с.

20. Хірургічна операція. Класифікація хірургічних операцій. Етапи хірургічного втручання. Передопераційна підготовка хворого та ведення післяопераційного періоду. Особливості хірургічного втручання в контексті невеликого захворювання, покази. Поняття паліативної хірургії: метод. вказ. до практичних занять та самостійної роботи студентів 3-го курсу II та

IV медичних факультетів з дисципліни «Загальна хірургія» / упоряд. В. О. Сипливий, Г. Д. Петренко, А. Г. Гузь та ін. — Харків: ХНМУ, 2020. — 31 с.

21. Десмургія. Визначення. Правила накладання та типи бинтових пов'язок. Типові пов'язки на верхню кінцівку, голову, шию, грудну клітку: метод. вказ. до практичного заняття та самостійної роботи студентів 3-го курсу II та IV медичних факультетів з дисципліни «Загальна хірургія» / упоряд. В. О. Сипливий, Г. Д. Петренко, А. Г. Гузь та ін. — Харків: ХНМУ, 2020. — 16 с.

22. Десмургія. Пов'язки на живіт, промежину, нижню кінцівку. Гіпсова техніка: метод. вказ. до практичних занять та самостійної роботи студентів 3-го курсу II та IV медичних факультетів з дисципліни «Загальна хірургія» / упоряд. В. О. Сипливий, Г. Д. Петренко, А. Г. Гузь та ін. — Харків: ХНМУ, 2020. — 20 с.

23. Стерилізація перев'язочного матеріалу і операційної білизни. Організація роботи в операційній. Хірургічна обробка рук хірурга та операційного поля: метод. вказ. до практич. занять та самост. роботи студентів 2-го курсу II та IV мед. фак-тів з дисципліни «Догляд за хворими» / упоряд. В. О. Сипливий, А. Г. Гузь, В. В. Доценко та ін. — Харків: ХНМУ, 2020. — 28 с.

24. Стерилізація інструментарію медичного призначення: метод. вказ. для самост. роботи лікарів-інтернів з дисципліни «Епідеміологія» / упоряд. Т. О. Чумаченко, М. В. Райлян, Ю. І. Поливянна та ін. — Харків : ХНМУ, 2020. — 32 с.

25. Антисептика. Види антисептики. Характеристика основних груп антисептичних засобів та основні способи їх застосування: метод. вказ. до практич. занять та самостійної роботи студентів 3-го курсу II та IV мед. фак.- тів з дисц. «загальна хірургія» / упоряд. В.О. Сипливий, С.В. Грінченко, В.В. Доценко та ін. — Харків: ХНМУ, 2020.- 10 с.

26. Введення в хірургію. Асептика та антисептика: метод. вказ. до практич. занять та самост. роботи студентів 3-го курсу II та IV мед. фак-тів з дисципліни «Догляд за хворими» / упоряд. В. О. Сипливий, С. В. Грінченко, В. В. Доценко та ін. — Харків: ХНМУ, 2020. — 44 с.

27. Гостра специфічна хірургічна інфекція. Хронічні специфічні хірургічні захворювання: метод. вказ. до практич. занять та самост. роботи студентів 3-го курсу II та IV мед. фак-тів з дис-

ципліни «Загальна хірургія» / упоряд. В. О. Сипливий, Г. Д. Петренко, В. В. Доценко та ін. — Харків: ХНМУ, 2020. — 40 с.

28. Посібник для керівників заочних баз навчання лікарів-інтернів за фахом «ортопедія і травматологія» Під редакцією завідуючого кафедрою, академіка НАМН України, лауреата Державної премії України, Заслуженого діяча науки і техніки України, доктора медичних наук, професора О.Є.Лоскутова, Дніпро 2022. — 159 с.

29. Догляд за хворими (практика): підручник (ВНЗ III–IV р. а.) / О.М. Ковальова, В.М. Лісовий, С.І. Шевченко та ін.; за ред. О.М. Ковальнової, В.М. Лісового, С.І. Шевченка, Т.В. Фролової. — Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2015, 3-є вид., випр.488 с.

30. 04.04.2008 N 181 {Наказ втратив чинність на підставі Наказу Міністерства охорони здоров'я N 590 (v0590282-20) від 28.02.2020} Про затвердження методичних рекомендацій «Епідеміологічний нагляд за інфекціями області хірургічного втручання та їх профілактика».

31. General Surgery. Textbook for students of higher medical educational establishments / [Lihonenko O.V., Zubaha A.B., Khimich S.D et all.]; Edited by Prof. S.D. Khimich, Prof. M.D. Zheliba / Kyiv AUS Medicine Publishing, 2019. — 608 p.

32. General Surgery. Textbook for students of higher medical educational establishments / [Lihonenko O.V., Chorna I.O. et all.]; Edited by Prof. Ja.S.Bereznickij, M.P.Zacharash, M.P.Mishalov. — Vinnica: New book — 2019. — 344 с.

33. R.Kushnir. Lecture of General surgery for foreign students of II and III years of medical faculty. — Ternopil «Ukrmedkniga», 2018 — 318 p.

34. Surgical Patient Care Improving Safety, Quality and Value eBook ISBN978-3-319-44010-1Published: 29 May 2017 DOI <https://doi.org/10.1007/978-3-319-44010-1>

35. Nicholls J, Gaskin PS, Ward J, Areti YK. Guidelines for preoperative investigations for elective surgery at Queen Elizabeth Hospital: Effects on practices, outcomes, and costs. *Journal of Clinical Anesthesia*. 2016;35:176–189

36. de Jager E, McKenna C, Bartlett L, Gunnarsson R, Ho YH. Post-operative adverse events inconsistently improved by

the World Health Organization surgical safety checklist: A systematic literature review of 25 studies. *World Journal of Surgery*. 2016;40(8):1842-1858

37. Kim BJ, Aloia TA. What is «enhanced recovery» and how can I do it? *Journal of Gastrointestinal Surgery*. 2018;22(1):164–171.

38. Improving the Quality of Care in Surgery: The Role of Guidelines, Protocols, Checklist and the Multidisciplinary Team  
WRITTEN BY Joseph Martin Plummer, Mark S. Newnham and Timothy Henry Submitted: October 4<sup>th</sup>, 2018 Reviewed: January 23<sup>rd</sup>, 2019 Published: March 27<sup>th</sup>, 2019 DOI: 10.5772/intechopen.84658

39. Guiding Principles for Surgical Pathways: A Tool for Improving Outcomes and Patient Safety. Matteo Bolcato\*, Daniele Rodriguez and Anna Aprile *Front. Public Health*, 08 April 2022  
Sec. Family Medicine and Primary Care Volume 10 — 2022 | <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.869607>



Навчальне видання

# ОСОБЛИВОСТІ ДОГЛЯДУ ЗА ХВОРИМИ ХІРУРГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

*Навчально-методичний посібник  
для студентів медичних факультетів закладів вищої освіти*

*Відповідальний за випуск — Терещенко Д.В.*

Підписано до друку 24.11.2023 р.  
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 15,58.  
Тираж 50 прим. Зам. № ...

*Видавець і виготовлювач ФОП «Терещенко Є.Д.»  
04213, м. Київ, вул. Прирічна, 37, к. 145  
Свідоцтво про реєстрацію № 7682 від 06.10.2022 р.  
тел./факс: (067) 656-21-56  
e-mail: dtereschenko1@gmail.com*